

muč tudi nje nenasitljive požrešnosti. Že cela nje podoba kaže roparco. Posebno so pa nje čeljusti vedno pripravljene ugrizniti. Pa tudi te roparce niso brez vse lepote, ker veliko jih je, ki imajo lepšo podobo, kakor naše rujave in zelene kobilice, ki po travi skačejo.

Ne bomo popisovali drugih kobilic, ampak samo govorili od potovajočih, ktere imajo med vsemi največji pomen za človeštvo.

Popotna kobilica (*Acrydium migratorium*) je včasih dva palca dolga, ima debelo sivo-višnjevo glavo; nje zgornje perutnici ste sivo-rumenkaste in imate rujave maroge, spodnje ste zelene, zadnji konec trupla in noge so jim rudečkaste.

Popotne kobilice so že od nekdaj strah in groza človeškemu rodu. Posebno v jutrovi deželah so velika nadloga, in velikokrat se bere, da so žugali preroki s to kaznijo judovskemu ljudstvu.

Pridervijo se kobilice iz puste Arabije čez Palestino in letijo vedno dalje proti večernim krajem, ne na desno ne na levo se obervivši, da na zadnje na bregu srednjega morja v vodo pocepajo in poginejo. Tako okužujejo zrak njih gujjoče trupla. Znamenita je vraža Arabcev, kateri pravijo, da rōje kobilic vodi vodja, ktere ga imenujejo sultana. Pravijo, da je vodja-sultan nenavadno velik, da ima višnjevo, zeleno, belo in rudeče pisano podobo, da ima oči, kakor bisere, da na glavi nosi pokrivalo v vozle zavezano, kakor Arabke, nad perutnicami pa ima rese (franže), ki se blišijo kakor zlato. Njegovi dvorniki niso sicer tako lepi, pa se vendar razločijo od druge trume. Dan poprej ga napové trop njegovih dvornikov, in ko se enkrat ti prikažejo, ni več dvomiti, da bi jim ne sledila cela vojska.

Naj bolj si prizadevajo Arabci vjeti sultana kobilic. Velikega travna 1849 je vjel rod Uled Uriš po svojih mislih enega takega sultana kobilic. Po sklepu staršin so poslali dvanajst poslancov, kateri so ga nesli k morji, tam ga pa izpustili s prošnjo, naj bi ne prišel več in ne nadlegoval dežele.

Prava domovina popotnih kobilic je menda velika Tatarija, od kodar se podajo berž ko so jim zrastle perutnice, v brezštevilnih trumah v druge dežele. Poznajo jih tudi v južni Evropi; pridervile so se pa tudi že na Poljsko, v Šlezijo, Holandijo, še celo do orknejskih otokov so prišle. Da pa morejo tako deleč leteti, se dvignejo visoko v zrak, da jih veter (sapa) dalje nese; imajo pa tudi moč same precej hitro leteti. Prišle so bile 1747 in 1748 čez Moldavo in Valahijo na Nemško. Vse černo jih je bilo. Marsikteri roj je bil 4 ure dolg in več sto sežnjev širok, tako, da je bil kraj, čez ktere so letele, otamnjen tako, kakor takrat, ko solnce merkne. Leta 1828 in 1829 so privrele te roparce nad primorje črnega morja in so pokončale setev več vsem. Ljudje niso vedili kaj in kako, in so blodili od sodnega dne. Mislili so, da so maroge na perutnicah kobilic čerke in skrivnosti besede nebeske. Pa kmali jih je primorala nadloga se boriti s sovražnikom in oborožili so se z zvonci, kotli, pušami, biči, bobni in z drugo šaro, s katero so ropotali, da bi sovražnika iz polja pregnali ali da bi mu branili vsteti se. Včasih jim je šlo po volji, včasih pa ne.

Še manj kakor ropot zamorejo prenesti kobilice dim, zatorej navlečejo ljudje slame, suhega gnoja in vsega, kar veliko dima dá, in skušajo jih pregnati z več manjšimi germadami. Tako se večkrat zgodi, da se perve trope ognjevo ognja, zadnje pa rijejo naprej, sferfrazo va-nj in ga pogasé, ker jih toliko va-nj pade. — Če je morje blizo, skušajo zapoditi kobilice v vodo, kar jim včasih obvelja, če je pripraven veter. Pa znamenito je, če hud veter zapodi kobilice v morje, da se ne razprostijo po vodi, ampak da padejo vse na kup, tako, da ravno tje, kjer se jih je kak milijon potopilo, se jih vsede še več in da tako le počivajo kakor na suhem otoku. Ti živi otoki, nakupičeni iz kobilic, plavajo po morji; so pa ti kupi poldrug ali dva čevlja visoki, ker se živali z nogami in z gobcem skup derže.

Če vleče veter neprenehoma od suhega na morje, mo-

rajo poginiti živali; je pa veter lahen, se pa kmali vzdignejo na verhu sedeče kobilice in leté vetru nasproti na suho nazaj. Kterim so se pa perutnice zmočile, pa skušajo plavaje se rešiti, in če se jim je po volji izšlo, se vidijo na pesku kraj morja brezkončne trume kobilic, ki otresajo in suše svoje perutnice. V deževnem vremenu težko leté, torej ostanejo pri miru na tleh in se komaj ogibujejo človeka, ki memo gré.

Po vertih jih pokončavajo, kakor je mogoče; vse kar ima roke, je pripravljeno pokončati požeruhke. Po njivah jih skušajo z valarji pomečkati. Na 10 čevljev dolgi hloď navežejo toliko ternjevih vej, kolikor je mogoče, in obložé še vse to s kamnjem. Potem vprežejo dva konja, ktera to pripravo vlačita sem ter tje po njivi, da se kobilice ne pomečkajo samo, ampak tudi raztergajo. Se vé, da ni misliti pri takih okoljšinah na žetev. Bog! če morejo rešiti soseda in prihodnje leto, ker umorjene kobilice ne morejo zaleči jajc.

Babica leže 50 do 70 jajc v luknjo, ki jo je zvertala v zemljo z nalaš zato stvarjenim svedricom, kateri kakor šilo luknjo ubode, potem pa še pritisne truplo, da se naredí dosti prostorna luknja. Jajca so bele, kakor mravlinčje in zlepljene so vse z belim ali rumenim lepom (Kitt). Te jajčne kepice leže celo jesen in čez zimo v tleh, in konec malega travna ali začetka velikega travna se izvalé mladi. Pri enem plemenu leže babica še celo 100 do 150 jajc na kamnje, na korenine ali v rušo. Če nista mraz in mokrota prevelika, se vse izležejo. Mislimo si stoterno in stoterno pomnoženje! Kaj bi bilo, ako bi ne bil dal Stvarnik tem stvarjem veselja popotovati, ko bi tedaj živele zmiraj le v enem kraju! K sreči živé kobilice le malo časa; saj je že vse mervto v sredi kimovca, ko so štirje meseci njih življenja pretekli. Babica pogine koj potem, ko je zalegla jajca. V merzlejših krajih se slabo godí tem živalim, torej se nam jih ni treba preveč bati. (Konec sledí.)

Šole na Krajskem.

Z radostjo se navdaja slednega domorodca serce, ako se ozre po svoji domovini ter vidi, kako kolikor toliko vse napreduje in kako tudi ljudske šole — prva podlaga ljudske omike — se množijo od lela do leta in dospevajo čedalje bolj svoj namen. Slušajmo, kaj nam o njih dunajski časopis „Oesterreichischer Schulbote“ govori.

V letu 1855 je bilo na Krajskem 208 katoliških ljudskih šol, in sicer: 11 glavnih — med temi 4 edino za fante, 2 edino za dekleta in 5 za obojni spol; 121 pravilno vredjenih ljudskih in 76 začasnih šol. Zmed teh je bilo 103 slovenskih, 94 slovensko-nemških in 11 nemških, s kterimi je bilo tudi sklenjenih 6 obertnijskih (*Industrieschulen*) in 108 nedeljskih šol. Od 3298 vasi, v kterih je prebivalo 56.684 za šolo ugodnih otrok, je bilo 2069 všolanih in 1229 ne všolanih. Šolo je obiskovalo 19.012 otrok. Nadzorništvo in učništvo je šteló: 21 okrajnih šolskih nadzornikov (*Schulbezirksaufseher*), 127 duhovnikov kakor krajnih šolskih nadglednikov (*Lokalschulinspektoren*), 128 katehetov, 143 učnikov, 20 podučnikov, 31 dekljskih učnic, 14 podučnic, 4 učnice obertnijsstva in 108 svetnih krajnih šolskih nadglednikov. Učiteljskih pripravnikov je bilo 18 duhovskega, 14 pa svetnega stanú.

Za razširjenje in zboljšanje šolstva se je visoko c. k. deželno vladarstvo kakor tudi slavno škofijstvo z neprestano skrbljivostjo in z najboljšim vspehom trudilo. Živ dokaz tega je, da so se leta 1855 krajske šole pomnožile za: 2 glavni, 7 pravilno vredjenih ljudskih, 15 začasnih in 24 nedeljskih šol; učništvo je na novo pridobilo: 10 učnikov in 3 podučnike; število šolarjev pa se je pomnožilo za 2384; vsakdanjih in 1218 nedeljskih. Novih šolskih poslopij se je osnovalo 10.

Iz vsega tega se vidi krepko napredovanje šolstva na Krajskem.

Ako se priličite leti 1850 in 1855, se vidi, da je bilo

v letu 1850 šolo obiskajočih vsakdanjih 11.272 in 8778 nedeljskih učencov, v letu 1855 pa 19.012 vsakdanjih, 13.219 nedeljskih, tedaj v letu 1855 več 7740 vsakdanjih in 4441 nedeljskih.

Dalje pa se je tudi pomnožilo število šolskih podpornikov, kateri ali sami začasno v šoli učijo, ali pa s spodbudljivim napeljevanjem in djanskim podpiranjem na marsiktero stran šolstvu pripomorejo.

S povzdigo in boljšanjem unajnega stanja ljudskih šol napreduje pa tudi učilo v raznih vednostih, kakor tudi napeljevanje h kersansko-pobožnemu življenju mladine. Tako se kateheti kakor učniki vzajemno trudijo, da bi šolski poduk rodil mnogo sadu za dušo pa tudi djansko koristil potrebam vsakdanjega življenja. Pa tudi učnikom samim se vidi očitno, kako hrepenijo dan za dnevom po vedno večji omiki in izobraženji, k čimur učiteljski zbori in skoraj že v vseh šolskih okrajih vpeljane učiteljske bukvarnice posebno veliko pripomorejo. Duhovstvo si od svoje strani ravno tako marljivo prizadeva sveto vero vcepiti v nježne serca nedolžne mladine, skrbeti za razširjenje lepega in pobožnega zadržanja, in je v vsem učiteljem desna roka. Visoka c. k. deželna vlada v zvezi s slavnim škofijstvom si marljivo prizadeva, da se učiteljem pičila plača povikšuje, da se že obstoječe šole pridno obiskujejo in da se pri farah, kjer šol še ni, priprave delajo, da bi se kmali naredile. V dokaz tega naj je, da so v 21 krajih obravnave za nove šole skor že končane, pri 30 farah pa se tudi že snujejo.

Ker so pri mnogih farah nekatere vasi in posamezne hiše delež od šole, in tedaj otroci zavolj raznih okoljšin šole redno obiskovati ne morejo, če bi tudi radi, je zapoved dana, naj bosta pri vsaki farni šoli slednji teden dva pol-dneva za take šolarje odločena; tako se tudi oddaljeni otroci dobre šolskega poduka vdeležiti morejo.

Poslednjič naj bo še povedano, da visoka c. k. deželna vlada ravno zdaj potrebno snuje za istino ali kapital, iz ktere obresti bi učiteljske vdove ali njih zapuščeni otroci penzijo dobivali. Upati je, da tako dobro in plemenito početje ne bo le najdlje hvalo v zadovoljnih besedah, temuč tudi obilo podporo, in da bo donášalo kmali blagoslovljenega sadu ter bo tolažilo revščino in nadloge.

Toliko „Oesterreichischer Schulbote“. Mi pa temu še pristavljamo: Visoko častiti gospodje, katerim Vam je toliko mar za napravo novih šol, le verlo naprej! Imé Vaše se bo svetilo v zgodovini naše dežele in serčna hvaležnost potomstva pa Vam bo plačilo za Vaš blagi trud! J. Levičnik.

Serbskega jezika domovina.

(Dalje.)

Kdor tega zadevka ne razume, bi lahko rekel, da je tudi ime Serb od Srbije, kakor na pr. Slavonec od Slavonije, Černogorec od Černogore itd. Al kdor le nekoliko od slovanske zgodovine vé, spoznati mora, da so Serbi s tem imenom v naše kraje prišli in dežela se je od njih tako nazvala. Kjer je današnje Srbije južni kraj, onde je stara bila sreda, meje pa so ji segale od Dunaja do Arhipelaga, in od jadranskega morja noter v Macedonijo. Tudi jez mislim, da je to ime Srbija postalo v noveji dobi po propadu serbskega cesarstva; kajti neznám: ali bi se kje najti moglo, da se je kateri zmed naših kraljev zval kralj Srbije, ampak Serbljem. Dobrovski in Šafařík dokazuje, da so se Serbi nekdanj zvali vsi slovanski narodi, in da ime Serb je stareje od Slovana.

Serbi so še bolj po političnem stanju, ko po veri različni. V Černigori so ohranili svojo slobodo do današnjega dne; v Avstrii so eni graničarji ter čuvajo granico od turškega cesarstva; so vojaki brez prestanka; drugi uživajo kronovinske pravice; v turškem cesarstvu živijo zopet na različne načine: v dve tretjini današnje Srbije (od Drine do Timoka, in od Dunaja blizo do Novega pazara) so se v naši dobi s pomočjo Rusov oteli Turkom, ter se sami vla-

dajo, Sultanu pa plačajo na poprek okoli 50.000 zlatov na leto; v ostali Srbii, Bosni, Hercegovini in Zeti so vsi raja turška (podložniki), samo uni okoli Černogore živijo nekaj slobodnejše, kakor drugi, uni pa v Bosni huje kakor nikjer drugod, kajti jih največ nima svojih hiš, ampak živijo po turških hišah kot skupniki in so večidel seljani.

Od unih turške vere jih je celó malo seljanov, večidel so mestnjani, med kterimi se nahaja tudi kmetov; za temi sledé rokodelci in tergovci, potem gospodarji in posestniki, ondaj plemiči; tako se med njimi nahaja tako imenovana „viša klasa“ (viši stan) naroda, al ona se ne razlikuje od prostega naroda po višjem podučeni ali posebnih vedah, ampak samo po bogastvu in gospodstvu, — pa tudi njih najpriprosteji seljan in poljodelec, ako le ima odkod, sme nositi suknjo in orožje, jezdi konja, narediti si hišo in živeti, kakor največi gospod ali plemič, in s pomočjo junštva in razuma, zlasti govornosti, postati največi gospod; zato se njih „viša klasa“ gotovo nikjer popolnoma ne loči od priprostega ljudstva.

V Dubrovniku iza ljudovlade prva gospôda, ki so vladali narod in zemljo, bili so sami vlastelini; oni se niso samo po pravih in gospodstvu razlikovali od vsega njim podložnega naroda, ampak so tudi bili med mestnjani polčani (Bürger), kateri so se razlikovali od manjih mestnjanov, seljanov in kmetov. Dubrovaškim vlastelinom enake gospôde naše, vere katoliške je bilo v starih časih tudi v Kotoru, pa tudi v drugih nekterih primorskih mestih; al je malo po malo to vse se zaterlo še prej ko v Dubrovniku in zdej so mesto njih samo cesarski uredniki in nekteri pota-ljanjenik.

Na današnjim Hrovaškem imajo svojo gospodo, ktera se od priprostega naroda, pa tudi od mestnjanov, ki niso plemenitaši, verlo razlikuje.

Ali pri onih, kateri so pravoslavne cerkve in kateri se prav za prav Serbe imenujejo, je boljarstvo samo seljan in kmet.

V Černigori ni ne gradov ne mest, zato se pa tudi misliti ne more, da je kakih drugih ljudi, kakor seljanov in poljodelcov (kmetov). Med prvimi starašinami so vojvodi in knezi, kterim te starašinstva ostajajo od očeta sinu, kakor tudi med ostalimi glavarji in premožnimi jih je več, ki brati ne znajo, kakor unih, ki znajo, in nobeden zmed njih se ne razlikuje od drugih Černogorcev ne po obleki ne po življenja načinu, ne po kakem drugem posebnem pravu; njih bratje in sinovi pasejo ovce, kakor se popeva in pravi, da jih je pasel Trojanskega kralja sin Paris in Dušanov sestríc Miloš Boinović. Tudi njih duhovniki se ne razlikujejo od ostalega ljudstva ne po nauku ne vedah, ne po opravi in življenji, kakor v edinem tem, da znajo nekaj brati in pisati. Zapadni sosedje Černogorski po selih so kot Černogorci; pa tudi njih mestnjani se slabo po čem drugem od njih razlikujejo, kakor po opravi, hišah in boljem in lepšem življenji, in se čez njih ne malo ne nosijo. Taki so, na priliko, Serbi tudi v Dalmaciji.

V Hercegovini je na priliko tako, kakor v Černigori. Ono malo mestnjanov stanuje med Turki, drugače se nosijo in živijo kakor prosto ljudstvo, pa se tudi ne mešajo v nobeno opravilo ljudstva; zato se med narod tudi ne štejejo.

V Srbii je do naše dobe bilo, kakor sem rekel, da je v Bosni in Hercegovini. Zdej še le se počenjajo mesta naseljevati in mestnjani kot narod množiti; ali seljani so eno zato, ker so oni največ današnje slobodo zemlji (deželi) pridobili, drugo pa, ker jih je največ, in ker največ plačujejo in v vsakem pripetilu največ storiti morejo v zemlji najvažnejši. (Konec sledi.)

Smešnice.

(Veljaven vzrok). Neki oče je silil svojega še celó mladega sina, naj se oženi. „Kaj se vam tako mudí?“ — reče očetu njegov prijatelj — „pustite ga, da saj dobro